

**БИБЛИОТЕКА
МАЛКИ РОМАНЪ-БИОГРАФИИ**

Уредникъ: АЛЕКС. КАРАПЕТРОВЪ

Год. I, кн. 7.

Р. Словцовъ

**СУЛЕИМАНЪ ВЕЛИКОЛЕПНИЙ
ДОСТОЕВСКИ
ПАСТЬОРЪ**

Превелъ Крумъ Йордановъ

Резрешена отъ Министерството на Народното Просвѣщение
съ писмо № 3363 отъ 30. IX. 1936 година.

Книгоиздателство и печатница „ДРЕВНА БЪЛГАРИЯ“
София, ул. „Гурко“ 32.

**Р. СЛОВЦОВ
СУЛЕЙМАНЪ
ВЕЛИКОЛЕПНИЙ.
ДОСТОЕВСКИ. ПАСТЬОРЪ**

Превод: Крум Йорданов

chitanka.info

СУЛЕЙМАНЪ ВЕЛИКОЛЕПНИЙ

1495 — 1566

„Султанътъ на отоманитѣ, пратеникъ на Аллаха на земята, владика на владицитѣ въ свѣта, властелинъ надъ хорскитѣ глави, повелителъ на вѣрнитѣ и невѣрнитѣ, царь на царетѣ, императоръ на Изтокъ и Западъ, князь и господинъ на щастливото съзвездие, пазителъ на вѣрата, прибѣжище на всички народи въ свѣта, сѣнка на Всемогъщия“... Този пищенъ титулъ на турскитѣ султани не звучалъ особено преувеличено за Сулейманъ Великолепний. Неговитѣ владѣния се простирали отъ Багдатъ почти до Виена, и отъ Нилъ до Днѣпъръ. Европейскитѣ владетели търсели неговата дружба и помощъ, той разрешавалъ съ своя мечъ тѣхнитѣ спорове. За Европа той билъ Сулейманъ Великолепний, и на приемитѣ и празницитѣ въ Константинополския дворець чуждестраннитѣ посланници му цѣлували почтително ржка. Неговитѣ поданници го кръстили „Кануни“ — законодател. Той не само издигналъ Отоманската империя на върха на могъществото, но и билъ създателъ на мъдри закони, покровителствувалъ земледѣлието, промишленността и търговията, окръжилъ се съ поети и учени, строилъ дворци и джамии, които и до днесъ украсяватъ Цариградъ.

Следъ превземането на Родосъ въ 1522 год., падналъ следъ шестмесечна обсада — това било първия воененъ подвигъ на младия султанъ — Сулейманъ потеглилъ за Унгария. Кралъ Людвигъ, слабоволевъ юноша, по съвета на свойтѣ магнати, отказалъ да плати данъка на султана, умъртвилъ неговия посланникъ и отрѣзанитѣ на трупа уши пратилъ въ Константинополъ. Сулейманъ потеглилъ за Унгария съ стохилядна армия, най-добрата тогава въ свѣта, и подъ Могачъ се разиграла решителна битка. Унгарцитѣ имали три пѣти помалко войници и не могли да победятъ. Знаейки това, една група храбреци — 32 рицари — решили да се пожертвуватъ и да убиятъ султана. Въ разгара на сражението, съ бѣсни викове препускали презъ редоветѣ на султанската гвардия. Половината били избити, но

останалитѣ живи се нахвърлили на Сулеймана. Здравата ризница го спасила, а храбрецитѣ били разкъсани отъ яничаритѣ.

Сулейманъ не веднажъ въ своитѣ походи билъ на косъмъ отъ смъртта. Така, потегляйки за Багдатъ, той останалъ на лагеръ въ горния проходъ. Къмъ вечерта небето се покрило съ черни облаци, и макаръ че било месецъ септемврий, започнала много силна снѣжна буря. Вѣтрътъ помиталъ палаткитѣ и само султанския шатъръ се съпротивявалъ на урагана. Но скоро и него засипалъ снѣга. Сулейманъ и неговата свита се намирали посрѣдъ високи бѣли стени, които било по-трудно да се победятъ, отколкото фортоветѣ на Родосъ. Цѣлата нощъ прекаралъ султана, безъ да знае дали ще доживѣе до утрото. На сутринята урагана утихналъ. Сулейманъ се измъкналъ изъ шатрата и погледналъ наоколо. Замръзнали едва ли не половината отъ неговитѣ войници.

Великиятъ султанъ трѣбвало да изпита заплашване и отъ тая страна, която дебнѣла и най-могъщитѣ турски султани. „Владиката на владицитѣ въ свѣта“ зависелъ въ сжщностъ отъ своитѣ яничари. Най-добрата частъ отъ турската войска, която не познавала страхъ отъ неприятеля, тия султански гвардейци били често „създатели“ на самитѣ султани. Когато умираше султанътъ, неговата смъртъ била скривана най-щателно, ако престолонаследникътъ не билъ въ Константинополь, за да му дадатъ възможностъ да пристигне въ столицата. Но и следъ встъпването на престола, ако яничаритѣ повдигнатъ бунтъ — удрайки съ лъжицитѣ по своитѣ баки — султанътъ слушалъ тоя своеобразенъ набатъ, като погребаленъ звънъ. Възмущението, което започвало обикновенно по най-обикновенъ поводъ, завършвало съ убийството на господаря и възкачване на престола на новия любимецъ на яничаритѣ.

Първиятъ при Сулеймана бунтъ на яничаритѣ избухналъ, когато султанътъ билъ на ловъ. Бързо връщайки се въ сарая, той се отправилъ къмъ бунтовниците и като размахалъ саблята си отсѣкалъ главитѣ на трима яничари. Останалитѣ се хванали за своитѣ лжкове и стотици стрели се прицелили въ гърдитѣ на султана. Той, обаче, не се уплашилъ и бунтовниците предъ спокойния погледъ на Сулеймана, отпуснали лжковетѣ. Тѣ ценели храбростта повече отъ всичко.

Отъ своя баща Селимъ I Сулейманъ не наследилъ жестокостта. Войната искала, разбира се, безпощадни жертви, но по натура

Сулейманъ билъ добъръ, довѣрчивъ, привързанъ къмъ своитѣ близки хора. Ако на неговата паметъ лежатъ кървави петна — убийството на вѣрния другаръ и приятель отъ детинство Ибрахимъ, когото той направилъ великъ везиръ, а сѣщо и на собствения си синъ, то виновенъ за това не е толкова Сулейманъ, колкото неговата любима жена Рокселана. Тази жена, която играела първостепенна роля въ царуването на Великолепния, била руския по произходъ, струва ни се, дъщеря на свещеникъ, нѣкъде отъ южна Русия. Русата красавица била купена за султанския харемъ отъ Кримъ и единъ щастливъ за нея день, обхождайки харема, султанътъ сложилъ на нейното рамо кърпата — знакъ на неговата милостъ. Вечеръта султанътъ повикалъ евнуха и му заповѣдалъ да върне кърпата. Тогава, като съблюдавали отдавнашния ритуалъ, при звукове на музика и пѣсни избранницата се отправила за спалнята на султана. На сутринъта тя се върнала въ харема — тукъ вече въ особена стая, кждето я очаквали назначена прислуга, обшити съ злато дрехи и пари за разходи.

Често милостъта на султана била мимолетна, но Рокселана успѣла да запази любовта на Сулеймана до своята смъртъ. Сулейманъ я издигналъ до ранга „кадъна“ — така се наричали робинитѣ, които имали синове отъ султана. Сега предъ нея се очертавала една ясна цель, — да направи наследникъ на престола своя синъ. Но на този пжтъ се изпречвалъ синътъ на Сулеймана отъ предишната му фаворитка, първата любовъ на султана, красивата черкезка, която наричали „Пролѣтна роза“. Младиятъ Мустафа, любимецъ на бащата, се отличавалъ съ необикновена дарба и билъ вече назначенъ за султански намѣстникъ въ провинцията Магнезия. Черкезката веднага разбрала, каква опасна съперница има и между дветѣ претендентки на любовта на султана се разиграла бурна сцена въ харема. „Пролѣтната роза“ се нахвърлила върху Рокселана, изподрацила ѝ цѣлото лице и отрѣзала нѣколко плитки отъ русата ѝ коса. Когато вечеръта султанътъ отпавилъ евнуха за Рокселана, тя отговорила че не може да се представи предъ очитѣ на повелителя. Султанътъ я повикалъ отново и тя се явила разплакана съ изподращени бузи. Тогава довѣли и черкезката. „Азъ твърде малко съмъ я наказала, — крещѣла оскърбената фаворитка — азъ съмъ тука госпожа, а тя е само робиня“. „Пролѣтната роза“ повече никога не видѣла султана. Мѣстото на госпожа заела Рокселана.

Тя родила на султана, следъ смъртъта на първия синъ, още двама синове: Селимъ и Баязидъ. Очарователна, умна, властолюбива, Рокселана постепенно започнала да влияе и върху държавнитѣ работи. Великиятъ везиръ Ибрахимъ скоро трѣбвало да се справя съ фаворитката. Чуждестраннитѣ посланици, донасяйки подаръци на султана не забравяли и султанката. Нейното име станало, известно далече задъ предѣлитѣ на Турция и него все по-често го споменавали наредъ съ името на Великолепния. Но Рокселана си оставала робиня и това пречело на нейнитѣ честолюбиви планове. По хитъръ начинъ тя получила отъ султана свобода. Рокселана, родена християнка, се отрекла отъ вѣрата си и станала ревностна мохамеданка. Съ паритѣ, които ѝ даваль Сулейманъ, тя строила джамии, манастири, болници. „Ще ми помогне ли това за спасение на душата?“ — попитала тя веднажъ нѣкакъвъ мждъръ мюфтия. И мюфтията, знаейки, вѣроятно, скрития смисълъ на въпроса, отговорилъ, разбира се, че Аллахъ благосклонно приема добритѣ дѣла, но да спасятъ нейната душа тѣ не могатъ. Рокселана е робиня и нейнитѣ дарове се зачитатъ на небето на нейния господарь — великия султанъ.

И Сулейманъ скоро забелязаль, че Рокселана, всѣкога весела — едно отъ главнитѣ ѝ очарования — станала тжжна. Веднажъ султанътъ я попиталь какво се е случило. Тя се разплакала и разказала своята болка. Да се утеши било работа за една минута. Султанътъ веднага заповѣдалъ да се счита неговата любовница за свободна жена. На следующата вечеръ той я повикаль въ своята спална, но тя отказала да отиде. Това било нечувана дързостъ и красавицата знаела какво рискува. Нейната игра иска рискъ. „Сега, когато азъ съмъ свободна жена — отговорила тя на евнуха — азъ не мога да не оскърбя Аллага и да не извърша грѣхъ, ако направя това, което султана може да поиска отъ робинитѣ.“ Султанътъ се обърналъ къмъ мюфтията, сжщиятъ този, който далъ вече веднажъ нужния отговоръ на Рокселана. Следъ дълги размишления мюфтията потвърдилъ, че благочестивата Рокселана постъпва съгласно волята на Аллага. Въ харема очаквали края на всемогщата фаворитка. Случило се другото. Сулейманъ — нечувана работа въ историята на сарая — направилъ бившата робиня своя законна жена и я възкачилъ на трона. И така била силна любовта на Сулеймана къмъ „веселата Рокселана“, че следъ сватбата той

съвършено се отказалъ отъ своя харемъ. Тя могла вече да не се плаши отъ съперници.

Много отдавна Рокселана се отдѣлила отъ Ибрахимъ, великия везиръ, който ѝ пречелъ да влияе на султана. Тя дълго плела около него сложни интриги, на каквито били такива майстори обитателитѣ на султанския дворецъ, харема и казармитѣ на яничаритѣ. Рокселана успѣла да възбуди подозрение въ Сулеймана противъ неговия старъ другаръ. Преди години, издигайки го на първо мѣсто въ управлението на държавата, довѣрявайки му се безгранично, той се заклѣлъ на Ибрахимъ, че не трѣбва да се плаши отъ насилствена смъртъ, толкова обикновена за великитѣ везири. Рокселана — и тукъ ѝ помогналъ опитния четецъ на Корана — успокоила съвестъта на султана. „Този, който спи — казва Пророка — е лишенъ отъ животъ, тъй като сънътъ прилича на смъртъта. Неговата душа се освобождава отъ обещанията, дадени приживѣ.“ Ибрахимъ билъ убитъ въ самия султански дворецъ, следъ една вечеря съ Сулейманъ. Сулейманъ дълбоко спалъ. Между Ибрахимъ и убиеца се завързала борба. Султана дочуль виковете и повдигналъ глава отъ възглавницата. Рокселана го обгърнала и той отново заспалъ. Тѣлото на Ибрахима вече изнасяли отъ двореца въ нощната тъмнина.

Ибрахимъ билъ замѣненъ съ любимеца на Рокселана — Рустанъ, за когото тя после омъжила своята дъщеря.

Сега оставало най-трудното — да отстрани престолонаследника Мустафа — отъ престола. Той билъ много обичанъ отъ яничаритѣ и Рокселана направила всичко, за да убеди Сулейманъ, че Мустафа отъ своята далечна провинция се готви да завладѣе властъта. Тя и Рустанъ държели шпиони при двореца на Мустафа, фабрикували отъ негово име подозрителни писма и малко по-малко довѣрието на бащата къмъ любимия синъ се разколебало. Сулейманъ повикалъ Мустафа въ своя лагеръ, кждето стояла армията, започваща походъ противъ перситѣ.

Мустафа отивалъ съ наранено сърдце. Той не се чувствувалъ виновенъ въ нищо, но даже и султанскитѣ синове, никога не били увѣрени въ утрешния день. Сулейманъ сжщо очаквалъ сина си съ тревога. И отново, за успокоение на своята съвестъ, той се обърналъ за съветъ къмъ служителя на Аллаха. „Той трѣбва да умре отъ мъчителна смъртъ“ — отговорилъ светиятъ човѣкъ. И когато Мустафа влѣзалъ въ палатката на султана, предавайки предварително кинжала си на своя

оржженосецъ, тежкитѣ килими на стениѣ се размърдали, и седемь огромни черни фигури обкржжили принца. Това били палачитѣ на сарая — страшни хора съ отрѣзани, езици и пробити уши, истински гробари на султанскитѣ злодеяния.

Сега Рокселана можела да живѣе спокойно — никой вече не се изпрѣчва на пътя на нейния синъ къмъ трона, макаръ цѣла Турция да оплаквала Мустафа и нищо добро да не очаквали отъ безпѣтния синъ на Рокселана — Селимъ V. Рокселана, на чиято душа тежели нѣколко чужди живота, умрѣла спокойно, като благочестива жена, запазвайки до последнитѣ си минути любовта на Сулеймана и влиянието си надъ него. Той никога не узналъ, колко коварство и сила се криели въ прелѣстителното тѣло. Султанътъ погребалъ любимата си жена въ двора на своята джамия и наредъ съ него приготвилъ гробъ за себе си.

Той умрѣлъ следъ нѣколко години, въ време на своя последенъ походъ противъ невѣрнитѣ — третия походъ къмъ Унгария. На 29 августъ 1566 г., годишнината отъ превземането на Могачъ, се започнала жестока битка съ унгарцитѣ при Сигетъ. Враговетѣ отчаяно се съпротивлявали, и старикътъ султанъ съ вълнение следѣлъ за изхода на битката. Изведнажъ му станало лошо, той се залюлѣлъ и го отнесли въ шатрата. Съ мжка отворилъ той очи, и изглеждало, че се прислушва въ битката. „Барабанитѣ още не биятъ победа“ — едва чуто прошепналъ той и изгубилъ съзнание. Това било края. До леглото на умрѣлия султанъ стояли само двама души — лѣкарътъ и неговия последенъ великъ везиръ Мохамедъ Соколи. Везирътъ излѣзълъ отъ спалнята, лѣкарътъ тръгналъ следъ него. Мохамедъ направилъ на нѣмия негъръ едва забележимъ знакъ. Негърътъ хвърлилъ отзадъ примка на шията на лѣкарътъ.

Сега за смъртта на султана знаелъ само везира. Тайната трѣбвало да се запази, до като наследникътъ на престола пристигне въ Константинополь, иначе яничаритѣ могатъ да поставятъ на негово мѣсто свой човѣкъ. Веднага презъ цѣла Европа препуснали конници да стигнатъ при Селимъ, въ неговата отдалечена провинция. А въ спалнята на султана билъ повиканъ единъ вещь балсамировачъ. Когато той свършилъ своята работа (вѣроятно сѣщо е получилъ въ награда една примка) Сулейманъ изглеждалъ живъ.

Седемь недѣли никой не влизалъ въ спалнята на султана. Везирътъ самъ приемалъ на докладъ генералитѣ, съобщилъ за

превземането на Сигетъ, давалъ отъ негово име заповѣди, носѣлъ му храна. И едва, когато дошло известие отъ Константинополь, че Селимъ е заелъ престола, раздалъ се въ лагера гласа на медзинитѣ, които известявали за смъртъта на Сулейманъ II Великолепний.

ДОСТОЕВСКИ

Ф. М. Достоевски е роден на 30 октомври 1822 г. в Москва и първоначалното си възпитание получава от тетка си, тъй като майка му умира наскоро от охтика.

„Има деца, — пише Достоевски, — от детинство вече замислени надъ своето семейство. Още презъ своето детство оскърбени отъ некоректноститѣ на бацитѣ си или отъ срѣдата на своитѣ, а главно, — вече отъ детинство започнали да разбиратъ безпорядка и случайнитѣ основи на цѣлия тѣхенъ животъ, а сжщо и отсъствието на установени форми и родови предания“. Тѣзи думи носятъ, несъмнено, автобиографически характеръ. „Некоректността“ на бащата е тежала като нѣкакъвъ товаръ надъ детството и юношеството на самия Достоевски.

Щабниятъ лѣкаръ на Мариинската московска болница, Михаилъ Андреевичъ Достоевски, твърде рано се откъсналъ отъ семейството и „родовитѣ предания“. „Встѣпилъ въ смъртна вражда съ своя баща и братя, той вече петнадесетъ годишенъ завинаги напусналъ родителския домъ. Отъ Украйна той се отправилъ за далечна Москва. По-късно той никога не говорилъ за своето семейство и не отговарялъ, когато го запитвали за произхождението му. Енергиченъ, трудолюбивъ и темпераментенъ, Михаилъ Андреевичъ се отличавалъ съ крайно скжперничество, подозрителностъ и жестокостъ. При това той страдалъ отъ алкохолизъмъ и билъ особено зълъ и недовѣрчивъ въ пияно състояние^[1]“.

Краятъ на стария Достоевски напълно съответствува на неговото тжжно и мрачно сжществуване. Той билъ дребенъ чифликчия и владѣлъ две малки селца въ Тверска губерния. Съ своитѣ крепостни работници се отнасялъ жестоко. Около обстоятелствата, за които сжществуваатъ разни слухове, старецътъ билъ убитъ отъ своитѣ селяни до крайселския пътъ. Убийцитѣ замаскирали нещастния случай и виновницитѣ останали неоткрити.

Дъщерята на писателя, А. Ф. Достоевска, изказва напълно правдоподобно съображение, че въ образа на стария Карамазовъ, Достоевски изобразявалъ баща си. „Той презъ цѣлия си животъ анализираше причинитѣ на тази страшна смъртъ. Създавайки образътъ на Феодоръ Карамазовъ, той, можеби, си е спомнилъ за скжперничеството на своя баща, доставилъ на собственитѣ си синове толкова страдания и възмущения отъ неговото пиянство, а сжщо и за физическото отвращение, което последното е внушавало на неговитѣ деца. Може би, не е проста случайность, че Достоевски избира село Чермашней, кждето старецътъ Карамазовъ изпраща сина си въ навечерието на смъртъта. (Така действително се именува едно отъ дветѣ села на Достоевски). Ето това е най-вече допустимо, че съгласно семейнитѣ предания, моятъ баща е изобразилъ себе си въ Иванъ Карамазовъ.“

Тормозътъ на семейния глава надъ децата всячески се стараела да го омекчи тѣхната майка Мария Феодоровна Достоевска, дъщеря на московския търговецъ Нечаевъ. Тя е била първата жена отъ типътъ на безответнитѣ и безащитнитѣ, които упозналъ бждещиятъ авторъ на „Кротката“. Деспотъ въ семейството си, стариятъ Достоевски обичалъ книгата и уважавалъ науката. Безъ да гледа на скжпотията, той далъ на децата си добро образование — ангажиралъ имъ французки учители, а по-късно далъ синове тѣ си въ единъ отъ най-добритѣ частни московски пансиони.

Книгитѣ и лѣтото въ село сж били най-голѣмата отрада за бждещия писателъ и неговия братъ Михаилъ, докрай останалъ най-близкия приятелъ на Феодоръ. Братята едновременно постжпили въ петроградското военно училище. То се помѣщавало тогава въ историческия Михайловски замъкъ. По сведенията на единъ отъ бившитѣ възпитатели на Достоевски, презъ годинитѣ на неговото учение тука, още се съхранявали много устни предания за минали събития: по разказитѣ на съвременницитѣ, още се знаело где е била тронната зала на императоръ Павелъ и неговата спалня, станала свърталище на знаменития заговоръ. Пазилъ се тайния входъ въ стената, гдето се намирала стълба отъ единия етажъ за другия, и коридоръ, водящъ отъ дъното на замъка въ канала, гдето винаги имало лодка. Въ една отъ овалнитѣ стаи се намирала кука, на която висѣлъ гължбъ, принадлежащъ на сектата хлистовщина.

Запазени сж въ училището и възпоменания за нѣкои отъ възпитаницитѣ — предимно хора противни на суровия режимъ презъ Аракчеевското време. Въ двадесетѣтѣ години на миналия вѣкъ, тукъ се образувалъ кржжокъ на „честъта и святостъта“. Двама отъ членовѣтѣ се постригали монаси и се поселили въ Сергеевската пустиня, демонстративно отказвайки се да влѣзатъ въ офицерски корпусъ. Единъ отъ тѣхъ, Чихачевъ, преподавателъ по музика и пѣвецъ, устройвалъ хорове и четения. Другъ — Игнатий Брянчаниновъ, ржководилъ живота на братята и завършилъ въ санъ епископъ. Презъ 30-тѣ години въ инженерското училище се училъ и единъ отъ последователитѣ на „брянчаниновската секта^[2]“, който заплатилъ съ разсждѣка и живота си за своята привързаностъ къмъ закона на святостъта. По сведения на Лѣсковъ, душевната драма на тоя праведникъ послужила за основенъ мотивъ на Херцена въ неговитѣ „Записки на докторъ Круповъ“.

За тия хора още се помнѣло, когато Достоевски постжпилъ въ училището. Първиятъ неговъ другаръ тукъ билъ единъ човѣкъ сжщо отъ „брянчаниновската“ традиция — Иванъ Николаевичъ Шидловски. Самиятъ Достоевски за петъ години успѣлъ да завърши университета, презъ което време писалъ много и общувалъ съ литераторитѣ.

„Това бѣше голѣмия човекъ за мене, — признава по-късно Достоевски, — той така се държи, че никога не ще подрони престижа си“. Действително, въ Шидловски се била загнездила карамазовщината. Човѣкъ съ положителни знания и блестящо остроумие, той пропилѣлъ цѣлия си животъ въ борба съ демонизма и подвижническата праведностъ, разпредѣлялъ времето си за гуляене и молитви по манастиритѣ.

Скжсалъ съ скитническия животъ по Харьковската губерния, той се явявалъ често на входа на нѣкоя механа да проповѣдва евангелието предъ благовещата тѣлпа отъ мужици и плачущи жени. Достжпътъ въ манастиря билъ забраненъ за развратенитѣ братя.

Следъ свършването на училището Достоевски постжпилъ на работа въ инженерския департаментъ, следъ това, както самъ признава „не знаейки защо, съ най-неясни и неопредѣлени цели“ си подаль оставката и въ началото на зимата 1844 г. започналъ изведнѣжъ „Бедни хора“ — своята първа повесть. Известно е какъвъ възторженъ приемъ

срещнала тя въ Некрасовъ и Бѣлински, които обявили нейниятъ авторъ за „новия Гоголь“.

А следъ това, последвали развѣнчавания, неуспѣхи, съмнения въ своитѣ сили. По това време Достоевски се увлѣкълъ въ утопичния социализъмъ, въ който го влѣкло по-раншното му литературно увлѣчение въ романтизма. Ранниятъ социализъмъ на Фурие си сложилъ за задача възраждането на християнството и обновление на човѣчеството съ евангелски проповѣди, което съвпадало съ стремежитѣ и чувствата на Достоевски, заложени още отъ младини.

Увлечението въ социализма сближило Достоевски съ кръжока „петрашевци“. Всѣки петъкъ, въ малката къща на Петрашевски, въ Коломна, дохождали най-разнообразни хора. „Отъ всичко най-много ме поразяваше обстановката, въ която Петрашевски приемаше своитѣ добри приятели, — си припомня по-късно единъ отъ тѣхъ. Това бѣше срѣдна голѣмина стая, въ която цѣлата мебелъ се състоеше отъ старъ диванъ, покритъ съ измърсена басма, твърде неудобенъ за сѣдане, поради това, че билъ подпълнянъ съ трески, нѣколко евтини битпазарски столове и една разглобена маса, съ поставена на нея мазна свѣщъ, — която съставляваше цѣлото освѣтление за стаята. Такава една обстановка за човѣкъ е, несъмнено, твърде недостатъчно, но тя бѣше нѣкакси умишлена, преднамѣрена, за да отпечати страстьта на стопанина да оригиналничатъ“.

Достъпътъ презъ петъчнитѣ дни не билъ труденъ, затова тѣй лесно е попадналъ тукъ и италиянецътъ Антонели. Това бѣше единъ „блондинъ, малкъ на ръстъ, съ порядъчно дебелъ носъ, съ свѣтли очи, не толкова пленяващи, а отбѣгващи всѣка среща, и съ пѣстро нашарено палто. За тоя господинъ, ако сѣдимъ по участието, което вземаше въ разговоритѣ, той бѣше високо образованъ, либераленъ въ мненията си, неговото участие предизвикваше най-вече другитѣ къмъ изказване. Особеното негово внимание къмъ менъ, — пише въ своитѣ записки петрашевецътъ Кузминъ, — пушенето на задгранични цигари и, въобще, неговата вродена галантностъ, ме предизвикаха да попитамъ Богосогло къмъ края на вечерьта за негова милостъ. Той ми отговори, че това е италиянецътъ Антонели, способенъ да носи гипсови фигури на главата си.

«Защо е дошелъ тука?» — попитахъ азъ.

«Трѣбва да знаете, че Михаилъ Василевичъ (Петрашевски) е разположенъ да приюти и обласкае всѣки срещнатъ на улицата»“.

Презъ петъчнитѣ дни говорѣли „високо, безъ всѣкакво стѣснение“ по политически въпроси, особено около възможноститѣ за освобождението на селянитѣ отъ крепостничеството, чели се литературни произведения, специалиститѣ понѣкога давали обяснения въ духа на лекциитѣ по научни въпроси. Достоевски сжщо излизалъ нѣколко пжти, и въ споменитѣ на петрашевцитѣ се разказва съ каква възторженостъ той е чель заключителната строфа на Пушкиновото „Село“ — следъ спороветѣ — може ли да се очаква освобождението на селянитѣ отдолу на горе.

Когато на това нѣкой изразилъ съмнение за възможното освобождение на селянитѣ по легаленъ начинъ, Достоевски рѣзко възразилъ, „че въ никакъвъ другъ пжтъ той не вѣрва“. На единъ отъ петъцитѣ, па и другаде, Достоевски прочелъ „копие отъ престжпното писмо на литераторътъ Бѣлински, изпълнено съ дръзки изрази противъ православната църква и върховната власть“, както опредѣляли знаменитото писмо на Бѣлински до Гоголь при сждебното решение по дѣлото срещу петрашевцитѣ.

Тази била главната вина на Достоевски. Полицията узнала следъ разказа на поета А. Н. Майковъ, — какво Достоевски билъ въ числото на ония седемъ петрашевци, които решили да си набавятъ тайна печатница. Тѣ поканили Майковъ, но той доказалъ несериозността на начинанието...

„Азъ помня какъ Достоевски приседна вечерьта, като умирация Сократъ предъ другаритѣ си, (той нощуваше у Майковъ), и напрѣгаше цѣлото си красноречие, за да докаже святостьта на това дѣло, за нашия дългъ да спасимъ отечеството и пр., така че най-накрая азъ почнахъ да се смѣя и да се шегувамъ“.

По-късно Майковъ узналъ, че ржчната печетарска машина била поржчана и два дни преди ареста била инсталирана въ домътъ на единъ отъ петрашевцитѣ. При обискътъ полицаитѣ не обърнали внимание на машината, намираща се въ кабинета, посрѣдъ много и най-различни инструменти. Вратитѣ били запечатани, но домашнитѣ му следъ това съумѣли да откачатъ вратата и безъ ни най-малко да повредятъ печата, измъкнали машината. По такъвъ начинъ всѣка улика била унищожена.

На устроения обѣдъ въ честь на Фурие, Петрашевски завършилъ тоста си съ думитѣ: „Ние осъдихме на смъртъ днешния общественъ животъ, сега трѣбва да изпълнимъ присъдата“. Следъ това започнали ареститѣ. Достоевски този път не присъствувалъ.

Орловъ, шефът на полицията, поискалъ разрешение отъ царя да предприеме арести. Върху доклада Николай I написалъ:

„Азъ прочетохъ всичко; работата е важна, защото дори и една гарга да е жива, това до висша степенъ е престъпно и нетърпимо. Пристъпи къмъ арести както ти разбирашъ най-добре, стига само да се узнае отъ по-малко лица, освенъ отъ ония, които сж ти нужни. Върви съ Бога. Да бжде волята Негова!“

Презъ нощта на 23 априль, въ квартирата на Достоевски нахълтали нѣкакви „подозрителни и необикновени хора“. Домътъ спѣлъ.

„Издрънка сабя, неочаквано закачена за нѣщо — припомня си следъ това Достоевски. — «Що за странность?» Отварямъ съ усилие очи и дочувамъ мекъ, приятенъ гласъ:

— «Ставайте!»

Виждамъ: кварталенъ или частенъ приставъ съ красиви бакенбарди. Но говори не той, а нѣкакъвъ господинъ въ гължбова шинела съ подполковнишки пагони.

— Какво се е случило? — питамъ азъ, надигайки се отъ кревата.

— По заповѣдь...

Виждамъ: действительно «по заповѣдь». На вратата се възправиль войникъ, сжщо въ гължбови дрехи. До него извънтѣ и сабята“.

Арестуваниятъ отвели по посока къмъ Успенския мостъ, въ 3-то отдѣление. „Тамъ имаше много народъ. Азъ срѣщнахъ много познати. Всички бѣха умърлушени и мълчаливи. Нѣкакъвъ си цивиленъ господинъ, но важна персона, приемаше... непрекъснато гължбовитѣ господа съ разнитѣ жертви.

— Ето ти, булка, Спасовъ день, — каза нѣкой на ухото ми.

23 априль бѣше действительно Спасовъ день“.

Точно следъ 8 месеци, на 22 декемврий, Достоевски и неговитѣ другари се отправили съ савантъ на смъртницитѣ, на ешафота, при Семеновския площадъ за разстрелване. Заедно съ другитѣ, Достоевски „изживѣлъ въ настрѣхнало състояние десетѣтъ ужасни, безкрайно страшни минути въ очакване на смъртъта“.

Но вмѣсто вистрели, разнесаль се „отбой“, и на осжденитѣ била прочетена заповѣдъта за помилване. Смъртната присжда на Достоевски била замѣнена съ 4 години каторга. Младостъта се свършила. Започнали годинитѣ на „Мъртвия домъ“ и сибирското заточение.

На Игнатовъ день 1849 г. Достоевски билъ изпратенъ въ Сибирь, Тоболскъ, кждето прекаралъ четири години. Следъ заточението, по негова лична молба постъпва войникъ и следъ три годишна служба бива произведенъ въ офицерски чинъ.

На 6 мартъ 1856 г. Достоевски се оженва за вдовицата Мария Димитриевна Исаева. Следъ дълги митарства най-последе получава разрешение да се засели въ стара Русия, въ Тверь, а по-късно въ Петербургъ.

Въ 1862 г. умира жена му, а следъ една година и многообичния му братъ Михаилъ. Крайно непрактиченъ, вѣчно безъ пари, той билъ човѣкъ на увлеченията и не се лишавалъ отъ нищо. Въ това време спира издаваното отъ него и братъ му списание „Епоха“ и като изпадналъ въ тежко положение и невъзможность да си плати дълговетѣ заминава за Европа.

Презъ 1867 г. Достоевски повторно се оженва за секретарката си Ана Григорьевна Слиткина и заминава за Европа, кждето прекарва четири години. Отъ тамъ той изпраца въ „Руски вестникъ“ двата си романа „Идиотъ“ и „Бѣсове“, а следъ завръщането си въ Русия започва да издава и редактира „Дневникъ на писателя“, който продължилъ само една година.

Нѣколко месеца преди смъртъта си, въ 1880 г., той взима участие въ Пушкиновото тържество въ Москва, дето държи знаменитата си речъ, която му създава голѣма популярность.

Като се връща въ Петербургъ, той отново мисли да поднови издаването на своя „Дневникъ на писателя“, но ненадейно заболява отъ старата си болѣсть енфиземъ, която се усложнява. На 28 януарий 1881 г., въ 8 1/2 часа вечеръта Достоевски умира отъ разривъ на сърдцето. Небивалото по тържественостъ и многолюдие погребение на Достоевски се извършва на 2 февруарий въ Александро-Невската лавра въ Петербургъ.

[1] Леонидъ Гросманъ. „Пжтьтъ на Достоевски“. „Современныя проблемы“. Москва, 1928 г.

Отъ сжщия, „Достоевски на жизнения пжть“. Изд-во „Никотинския суботники“. Москва, 1928 г. Тази книга представя опитъ да се даде биографията на Достоевски, възъ основа на редица мемоарни и други свидетелства за него, а сжщо много още неиздадени официални документи. ↑

[2] Една отъ религиознитѣ секти въ Русия, която не признавала нито попове, нито тайнства, нито църква. Последователитѣ на тая секта били малко или много съ нѣкакъвъ недостатъкъ въ главата, въ повечето случай назадничави хора. Събирали се въ тъмни подземия, гдето пѣвели и скачали около каче съ вода, биейки се единъ други съ камшици. ↑

ПАСТЪОРЪ

1822 — 1895

Сега, когато всъки ученикъ знае за съществуването на бактериитъ, поразителна и почти невъроятна ни се вижда оная, позната още на сегашнитъ поколения, борба, която трѣбваше да издържи Колумбъ на този невиданъ свѣтъ. Пастъръ, действително откри цѣль свѣтъ, за съществуването на който никой не подозираше до него. Този „пастъоровски свѣтъ“ опроверга цѣла система представи установени тогава отъ науката. За да докаже правилността на своитъ открития, винаги провѣрени при опитъ — Пастъръ трѣбваше да върви почти презъ цѣлия си животъ срѣдъ научния скептицизъмъ, невежественитъ издевателства и преследвания.

Борбата започнала презъ декемврий 1858 г., когато проф. Пуше представилъ въ Парижката Академия на наукитъ своя докладъ за „растителнитъ и животинскитъ протоорганизми, появяващи се по пжтя на самозараждането“. „Азъ мога — заявява Пуше — да извикамъ на животъ микроскопически животни и растения въ срѣда, съвършено лишена отъ въздухъ, въ която не могатъ да попадатъ никакви зародиши на органически вещества.“ Това сензационно заявление развълнувало учениятъ свѣтъ, макаръ самозараждането да било тогава общепризната теория. Ржковицата смѣло приелъ младия ученъ Луи Пастъръ, ржководител на научнитъ работи въ Нормалната висша школа. Той вече много се занимавалъ съ въпроса за броженето на захаръта и млѣкото и въ тѣзи процеси, които до тогава се считали за механо-химически, той намѣрилъ присѣствие на животъ, — участието на микроскопически организми, отъ никой до тогава не открити и не изследвани.

„Самозараждане нѣма и не може да има — казвалъ Пастъръ — всъки животъ произхожда отъ другъ животъ. Нуждно е само умѣнието да се открие неговия зародишъ. Ако Пуше мисли, че въ неговитъ опити се самозараждатъ живи същества, то той просто не умѣе да прави опити. Тѣзи «самозараждащи се» животни и растения се появяватъ въ

действителност отъ оплодяванията, които сж попаднали отъ въздуха при опита.

Откритията на Пастьоръ се основавали на многочисленни опити и той предлагалъ на своя противникъ да ги провѣри и повтори. Така се създаде знаменитата въ историята на този наученъ споръ експедиция въ Алпитѣ. Въздухътъ на ледниците се отличава съ абсолютна чистота, и затова напълненитѣ съ този въздухъ и запечатани съ голѣма осторожностъ стъклени балони не самозараждатъ никога живи същества. Напротивъ, прашния градски въздухъ носи множество и всѣкакви спори, тази «зараза», която и предизвиква мнимото «самозараждане».

На 20 септемврий 1859 г. Пастьоръ се изкачилъ на така нареченото «ледено море», близо до Шамони. На гърба на едно муле той натоварилъ 20 стъкленици-балони. Нито единъ не се счупилъ, но на върха се появили неочаквани затруднения. Пламъкътъ на малката спиртна лампа за запойване балонитѣ оставалъ съвършено невидимъ при ослѣпителна бѣлина на ледника и вѣтъра изгасвалъ огъня. Не трѣбвало и да се мисли за запазване на огъня съ нѣкакъвъ кжсъ материя — отъ нея може да падне прахъ въ балонитѣ: Пастьоръ изпратилъ човѣкъ въ селото съ поръчка за специаленъ кранъ и следъ два дена се върналъ съ напълнени, готови за опитъ балони. Само въ единъ отъ тѣхъ следъ известно време въздуха помътнѣлъ отъ случайно проникналъ зародишъ.

Но Пуше не се предавалъ. Къмъ него се присъединили още двама защитници на «самозараждането», професоръ Мюсе и Жоли. Тѣ се изкачили на хиляда метра по-високо отъ Пастьоръ, на ледника Малодета. За да напълнятъ тукъ, на 3000 метра височина, своитѣ четири балона, тѣ не веднажъ буквално рискували живота си. Но — какво тържество! — въ всичкитѣ четири балона станало «самозараждане». Пастьоръ можелъ само да повтори онова, което казвалъ и по-преди:

«Значи, опититѣ били направени безъ нуждната осторожностъ.»

Спорътъ продължавалъ дълго. Вестниците и публиката следѣли съ любопитство, при което общитѣ симпатии клонѣли повече къмъ почтенитѣ учени авгури, а смѣлия новаторъ давалъ поводъ за насмѣшки и карикатури. Академията на науката турила край на спора, като присъдила на Пастьоръ премия за неговото изследване върху

органическиятъ същества въ атмосферата. Пуше поискалъ назначаването на специална комисия за провѣрка на всички опити. Комисията била назначена, но професоритѣ-привѣрженици на «самозараждането» въ последния моментъ се отказали отъ сѣда.

Въ сѣщата година Пастьоръ завършилъ своята работа за ферментирането на виното. Той установилъ по несъмненъ начинъ, че горението, окисляването и пр. на виното се причинява отъ микроскопически растения, и обикновеното загрѣване на виното до 50 — 60° убива тѣхнитѣ зародиши. Все по това време Пастьоръ открилъ новъ способъ за произвеждане на оцетъ. Това откритие предизвикало горещи възражения отъ страна на Либихъ, който доказвалъ, че нѣмскиятъ оцетъ се образува по другъ начинъ, безъ всѣкакво участие на «мнимия микробъ». Знаменитиятъ нѣмски ученъ не за пръвъ пжть излизалъ противъ разрушителя на механо-химическата теория.

«Разликата на истинската теория отъ лъжливата — писалъ Пастьоръ — се състои въ това, че тя е построена на факти и се подчинява на тѣхъ. Затова, тя може съ увѣреностъ да приведе нови факти, тѣй като тѣ по природа сж свързани съ първитѣ. Съ една дума — особеността на истинската теория — тѣхната плодотворность.» Една верига отъ практическа и теоритическа плодотворность обединява цѣлата работа на Пастьоръ. Така постепенно той преминавалъ отъ изучаване ферментацията на виното, бирата, оцета, къмъ болеститѣ по лозята, копринената буба, после бацититѣ на сибирската язва, за да свърши, най-последно, съ опити надъ човѣка. И всѣки пжть, като открива нова вредоносна бактерия, Пастьоръ намира и противоядието.

* * *

Презъ пролѣтта на 1881 г., въ лабораторията на Пастьоръ се явилъ председателятъ на Меленското земледѣлско дружество баронъ де ла Рошетъ и предложилъ на учения да направи опити съ присаждане противъ сибирската язва. Предложението се правѣло по инициативата на ветеринарния лѣкаръ на дружеството, Росиньолъ. На смутения баронъ, Пастьоръ прочелъ статията на Росиньолъ въ «Ветеринаренъ вестникъ», кждето сѣщиятъ се надсмивалъ на «пророка на

микробитъ». Добре — казалъ Пастьоръ — азъ ще бжда пророкъ, за да не огорчавамъ г. Росиньолъ. Програмата за опита е готова у менъ. Нека дружеството остави на мое разположение 60 овни — 25 ще бждатъ ваксинирани съ сибирска язва и после съ серумъ, а следъ нѣколко дена 25 други само сибирска язва, 10 ще останатъ безъ контролъ.“ Баронътъ се съгласилъ. Когато посетителътъ си отишелъ, сътрудниците на Пастьоръ започнали да го упрѣкватъ въ прибързано решение: опититѣ надъ сибирската язва още не били завършени.

— Не се безпокойте, — отговорилъ учениятъ, — това, което се удаде надъ 14 овни въ нашата лаборатория, ще се удаде така също и надъ 50-тѣ въ Меленъ. Има минути въ живота, когато трѣбва да се прави опитъ за всички.

Пристигането на Пастьоръ скептическия ветеринаръ посрѣщналъ съ нова статия, въ която напомнялъ на учения, че „Тарпейската скала се намира не далечъ отъ Капитолия.“ Изглежда, че Тарпейска скала Росиньолъ считалъ своята ферма „Пуи ле Форъ“, кждето на 5 май 1881 год. били направени първитѣ опити на присаждане. На 17 май присажданията се повторили, а на 31 май всичкитѣ 50 животни били инжектирани съ смъртоносна доза отъ сибироязвена култура. Въ навечерието на решителния день Пастьоръ билъ обхванатъ отъ безпримеренъ страхъ, който не могълъ да скрие отъ своитѣ близки. На 2 юний, напускайки Меленъ, той вече се успокоилъ. Въ фермата се събрали всички селяни. Тѣ били настроени скептически, но следъ нѣколко минути Пастьора го очаквалъ истински триумфъ. Открили кошарата съ неприсаденитѣ овци. На земята лежали 22 трупа, а три издъхвали. Въ съседната кошара овцитѣ, които издържали присаждането мирно пасели трева.

Росиньолъ съ развълнуванъ гласъ шепнелъ на Пастьоръ своитѣ извинения:

— Ще ми простите ли, учителю, моето недовѣрие? Ще ми позволите ли да нареча моята ферма „Кло Пастьоръ.“

* * *

30 априль 1878 г. ще остане завинаги единъ отъ паметнитѣ дни въ историята на медицината. Въ този день Пастьоръ прочелъ въ

Медицинската Академия своя докладъ за „Теорията на зародишитѣ и нейното приложение въ медицината и хирургията.“ Той излагалъ историята на откритието на септичeskия микробъ, единъ отъ най-страшнитѣ източници на заразата. Пастъръ завършвалъ своя докладъ призовавайки лѣкаритѣ — хирурзи да прилагатъ при операциитѣ онѣзи антисептичeskи методи, които той прѣвъ изработилъ.

Невъзможно е да се преброи числото на хората, спасени благодарение на антисептиката. Английскитѣ хирургъ Листеръ, базирайки се на теорията на Пастъръ, започналъ да прилага антисептичeskия методъ преди доклада на Пастъръ, но въ френскитѣ болници все още отъ 100 оперирани 85 умирали отъ заразяване на кръвта. Операцията била почти равносилна на смъртна присѣда. Тогавашниятъ лѣкарски свѣтъ дълго гледалъ на Пастъръ съ нескривана вражда. Наричали го съ ирония „химикъ“, припомняйки, че той започналъ научната си кариера съ чисто химически работи. „Не можемъ да си представимъ сега — писалъ въ 1886 г. близкия сътрудникъ на Пастъръ, проф. Ру — онова удивление, даже смайване, въ което Пастъръ хвърлялъ лѣкаритѣ и студентитѣ, когато въ болницата, съ една простота и увѣреностъ — струваща се непонятна за човѣка, за прѣвъ пжтъ влизашъ въ операционната зала — критикувалъ методитѣ на превръзкитѣ, като заявявалъ, че цѣлото бѣльо трѣбва да минава презъ стерилизационната четка.“

Пастъръ загубилъ много трудъ въ полемика съ свойтѣ врагове. Тогавашната медицина била построена на своего рода „самозараждащи се болести“: „болестъ въ насъ, отъ насъ и чрезъ насъ.“ Пастъръ доказалъ, че при всички случаи на заразителни болести, тѣхнитѣ източници проникватъ отъ вънъ. И създадената отъ него наука — бактериология — той тѣсно свързалъ съ медицината.

* * *

Последното велико откритие на Пастъръ било присаждането противъ бѣсъ. Работата се доста усложнявала, понеже инкубационниятъ периодъ при побѣсняване се продължавалъ твърде дълго. За да го съкрати, трѣбвало присаждането при опити съ кучета да се направи въ мозъка. Пастъръ, който постоянно жертвалъ при свойтѣ опити живота

на животнитѣ, все пакъ чувствалъ отвращение къмъ вивисекцията и самъ не се решавалъ да оперира кучета. Ру я направилъ въ отсъствието на Пастъръ и безъ негово знание. Следъ четиринадесетъ дена у кучето се появили първитѣ признаци на бѣсъ. Пжтътъ къмъ бързото и удобно отдѣляне на микроба на бѣса билъ намѣренъ. Но, разбира се, борбата съ бѣса не бива да свършва съ наложително присаждане, по методата на всеобщото ваксиниране. На Пастъръ му дошла мисълта за присаждане следъ ухапването. Това се струвало отъ начало химера — ала здраво било убеждението, че бацила, веднажъ попадналъ въ организма, вече е недосегаемъ. Но установенитѣ догми не смуцавали Пастъръ. Следъ известно време опититѣ надъ животнитѣ показвали, че наистина може, като се използва инкубационния периодъ, да се направи организма невъзприемчивъ къмъ отровата на бѣса.

Пастъръ трѣбвало да прекрачи последното стѣпало — да приложи своя методъ къмъ човѣка. Той се решилъ на това, безъ да се гледа на многото удачни опити надъ кучета, само следъ дълга вътрешна борба. Първиятъ му пациентъ било деветъ годишното дете Йосифъ Майстеръ, силно изхапано отъ бѣсно куче. На детето били направени за 15 дена 13 инжекции и то било спасено. Следъ известно време Пастъръ спасилъ и друго дете. Тѣзи две удачни лѣкувания намѣрили широка популярностъ и лѣкаритѣ отъ цѣла Франция започнали да пращатъ на Пастъръ много хора, които ги заплашвало побѣсняване. Презъ февруарий 1886 г. били направени присаждания на 300 болни. Пастъръ работѣлъ при постоянното участие на образуваната по негово желание комисия, която щателно наблюдавала и провѣрявала всички нови факти. Но това не избавило Пастъръ, вече знаменитъ ученъ, завършващъ плодотворенъ наученъ животъ, отъ нападки, каквито не познавалъ дори на младини.

На 3 декемврий 1885 год. умрѣла неговата малка пациентка, Луиза Пелете. Нея, 10 годишна девойка, довѣли при Пастъръ, на 37-я день следъ ухапването ѝ отъ бѣсно куче. Благоразумието налагало да се въздържи отъ лѣкуване — било вече много късно. Противницитѣ на Пастъръ не се предавали, и какво отлично оръжие могла да имъ даде смъртта на детето, следъ несполучливо лѣкуване! Но Пастъръ често се вслушвалъ въ гласа на своето сърце, отколкото въ съображенията на интереса, даже и наученъ. Той започналъ лѣкуването. Презъ всичкото време на ваксиниране детето се чувствало добре и даже започнало да

ходи на училище. Родителитѣ му живѣли въ Парижѣ и Пастѣорѣ следѣлъ за болестѣта на Луиза всѣки день. Въ края на ноемврий, единѣ месецѣ следѣ ваксинирането, у девойката се появили несѣмнени признаци на побѣсняване. Ваксинирането се подновило, но напразно. Агонията на детето била ужасна. Пастѣорѣ останалѣ при леглото на девойката до самия край и горко плакалѣ, когато тя умрѣла.

Смъртѣта на Луиза Пелете била използвана отѣ противницитѣ на Пастѣорѣ по най-безпощаденѣ начинѣ. Говорѣли, че бѣсѣтъ сѣвсемѣ не е смъртоносенѣ и че Пастѣорѣ самѣ вкарвалѣ опасни дози отрова. Вестницитѣ, карикатуриститѣ, пѣвцитѣ отѣ кабаретата се месили въ научния спорѣ. Много болни не се решавали на ваксиниране. Полемиката избухнала сѣ особенна сила, когато въ Парижѣ започнали да се лѣкуватѣ 19 руснаци, дошли отѣ Смоленскѣ и ухапани преди две недѣли отѣ бѣсенѣ вѣлкѣ. Шестнадесетѣ души били спасени, но трима умрѣли, — и тия три смъртни случаи дали поводѣ за обвиняване Пастѣорѣ едва ли не въ неосторожно убийство.

Великиятѣ ученѣ извѣнредно болезнено преживявалѣ тия често невежествени и недобросѣвестни нападки, като имѣ отговарялѣ сѣ все нови и нови опити. Презѣ априлѣ въ Парижѣ пристигнала отѣ Англия правителствена комисия за провѣрка на пастѣоровото лѣчение. Следѣ четиринадесетѣ месечна работа, тя тържествено засвидетелствала великото значение на откритието на Пастѣорѣ — и практически и научно. Последнитѣ опозиционери били принудени да мѣкнатѣ. По починѣ на Академията на наукитѣ, била открита подписка за учредяване на Пастѣоровия институтѣ, кждето и следѣ неговата смъртѣ се продължава работата на великия ученѣ.

Издание:

Автор: Р. Словцовъ

Заглавие: Сулейманъ Великолепний; Достоевски; Пастьоръ

Преводач: Крумъ Йордановъ

Издател: Книгоиздателство и печатница „Древна България“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1938 (не е указана)

Тип: Сборник

Печатница: Книгоиздателство и печатница „Древна България“

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/16319>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.